

GELIJKHEID: G A V E O F M O E I L I J K E O P G A V E

Serie nieuwe gaven van de Geest

'Bij mensen die alles hebben heb ik nog nooit een gezin naar zee zien gaan om een politieke beslissing te vieren, want voor hen verandert de politiek bijna niets. Maar voor ons was politiek een kwestie van leven of doodgaan.'

Ik herinner me de schok toen ik die zinnen van Edouard Louis las. Ik kon me soms reuze opwinden over verkiezingsuitslagen, maar wie er ook won, ik at er geen boterham minder om. Het is niet dat ik onder een glazen stolp had geleefd of de wereld niet kende, en toch kwamen die zinnen hard bij mij binnen. Want inderdaad, ik maal ook niet om 5 euro. Zo'n tekst drukt je met je neus op het feit hoe ongelijk het in de wereld verdeeld is. Ik probeerde mijn kinderen bij te brengen dat de ene keer de een en de andere keer de ander bofte, dat niets precies in tweeën gedeeld kon worden, en dat je soms geluk hebt en soms pech. Maar het waren luxeproblemen want het ontbrak hen aan niets.

Is gelijkheid vooral een ideaal waar we naar moeten streven? En wat bedoelen we dan? Gelijke kansen voor iedereen, gelijke omstandigheden, gelijke behandeling? Het mag toch niet zo zijn dat voor de een 5 euro niets is, en voor de ander broodnodig? Daar moet iets aan veranderen. Zou het helpen als we iedereen gelijke kansen bieden? Onderwijs voor iedereen, gelijke beoordelingen, gelijke mogelijkheden om hoger op te komen, gelijk loon voor hetzelfde werk. Niemand zal daar tegen zijn, maar de praktijk leert dat uiteindelijk toch de omstandigheden maken dat het ene kind het wel redt en het andere niet, en dat de ene volwassene slaagt in het leven, de ander niet. Mensen hebben nu eenmaal niet dezelfde geschiedenis, niet dezelfde thuissituatie, niet dezelfde geestelijke en lichamelijke mogelijkheden, en dus niet hetzelfde vermogen om de aangeboden kansen ook te pakken. Het klopt daarom ook niet dat mensen die wel slagen denken dat dat vooral hun eigen verdienste is en daarmee aan anderen het gevoel geven dat ze gefaald hebben. Zou onze samenleving niet een stuk menselijker worden als we ons wat vaker realiseren hoezeer het toeval van onze geboorte, de talenten die ons zijn geschonken, de mensen die we tegenkomen en het mysterie van het lot bepalen wat ons lukt en wat niet?

Gaat gelijkheid dan vooral om de gelijke behandeling van iedereen? Natuurlijk ook. Geen mens mag zomaar een leegloper worden genoemd. Maar iedereen die zelf kinderen heeft of met kinderen te maken heeft gehad, weet dat je al die verschillende karaktertjes vaak juist verschillend moet aanpakken. En dat geldt niet alleen voor kinderen. Omdat mensen niet gelijk zijn, is iedereen gelijk behandelen niet mogelijk. En misschien ook niet de oplossing voor de bestaande ongelijkheid. Zelfs in veel bijbelse parabels is gelijke behandeling ver te zoeken. Neem het verhaal van de landheer die in de stad werkers zoekt om zijn druiven te plukken. Op alle uren van de dag zoekt hij ze, en stelt ze te werk. Zo kan het gebeuren dat er arbeiders zijn die uren hebben gewerkt en de hitte van de dag hebben verdragen en arbeiders die alleen het laatste uur hebben gewerkt. Aan het einde van de dag betaalt hij iedereen hetzelfde bedrag uit, het bedrag dat hij was overeengekomen met de werkers van het eerste uur. Maar die protesteren daartegen. Dan zegt Jezus: in het rijk der hemelen zullen de eersten de laatsten zijn en de laatsten de eersten. Dus juist een ongelijke behandeling om bestaande ongelijkheid aan te pakken. Positieve discriminatie noemen we dat, het is eigenlijk zeer bijbels.

In zijn brief aan de Galaten schrijft Paulus wél over gelijkheid: 'Er is geen jood of heiden meer; er is geen slaaf of vrije mens; er is geen man of vrouw. Allen zijn één in Jezus Christus'. Hij beschrijft daar het ideaal van de eerste christengemeenschap. Daarin zou ondanks het bestaan van verschillende ambten, ook een diep besef van gelijkheid moeten zijn, omdat ieder mens beeld van God is. Maar uit de felheid van Paulus' brieven kun je concluderen dat dat ook toen toch vooral een vrome wens was.

Is dat diepe besef van gelijkheid voor mensen misschien een te moeilijke opgave? Makkelijk is het in elk geval niet met alle vooroordelen die we helaas altijd hebben. In de praktijk wordt gelijkheid tussen mensen vaak te gemakkelijk veronderstelt. En niet zelden wordt daarmee bestaande ongelijkheid toegedekt, genegeerd of onbespreekbaar gemaakt. Terwijl er zoveel ongelijkheid in deze wereld is. Toch is er wel degelijk iets gelijk tussen alle mensen. Ieder mens heeft namelijk evenveel waarde en het ene leven is niet meer waard dan het andere. Ieder leven doet er toe en ieder mens heeft betekenis, al is het maar in de ogen van de Eeuwige. Er zijn geen eersterangs of tweederangs mensen. Niet de eigenschappen of talenten, niet de leeftijd, de afkomst, de mogelijkheden of onmogelijkheden bepalen de waarde van een mens, maar zijn menszijn. Geschapen naar Gods beeld. Niemand is alleen maar deel van een groep of een volk, of van een probleem, niemand is een nummer of een dossier. We zijn allemaal mensen, mensen met een naam. Het grootste compliment dat de zusters kregen, die ooit de huiskamer voor straatprostituées in Amsterdam runden, kwam van een van meisjes die zei: jullie hebben mij altijd bij mijn naam genoemd en daardoor ben ik mens gebleven.

Mens zijn we allemaal. Hoe beschadigd, vernederd en misbruikt soms ook. Zo willen we behandeld worden en zo moeten we elkaar behandelen. Misschien was dat wel de kern van het Zuid-Afrikaanse proces van waarheid en verzoening. Het doel ervan was waarheidsvinding, aan beide kanten: de daders vertelden de volle waarheid in aanwezigheid van de slachtoffers die op hun beurt hun verhaal konden doen. Daarmee werden beiden meer dan enkel daders en slachtoffers. Er werd bevestigd dat ze mensen waren, hoezeer ze ook vertrappt waren of hoeveel bloed er ook aan hun handen kleefde. Mooi is dat beschreven door Pumla Gómodo-Madikízela, een Zuid-Afrikaanse psychologe die urenlang praatte met Eugene de Kock. Die had duizenden moorden op zijn geweten. In het kader van het waarheidsproces had hij gesproken met de weduwen van een aantal van de door hem gedode mannen. Als hij aan Gómodo vertelt hoe verschrikkelijk hij dat vond omdat hij niet meer kon doen dan zijn spijt betuigen, breekt hij en zij pakt in een opwelling zijn trillende hand. Dat brengt haar in grote verwarring, zeker als hij zegt dat dat de hand was waarmee hij bij het moorden de trekker overhaalde. Ze worstelt daarmee, maar tenslotte beseft ze dat ze toen niet de moordende man aanraakte, maar de mens die hij ook had kunnen zijn. Ze zag, schreef ze, vooral een wanhopige ziel die zichzelf ervan probeerde te overtuigen dat hij ondanks alles toch nog hoorde tot de mensenwereld.

Tot die ene mensenwereld horen we allemaal en daarin zijn we gelijk: hij, zij, jij en ik, de vader van Edouard Louis en ook Eugene de Kock, hoe graag wij hem ook als monster willen zien. Die wezenlijke gelijkheid maakt het des te beschamender dat sommigen niets hebben en elke euro moeten omdraaien, en dat er anderen zijn die alles hebben. Dat vraagt om een radicaal ander beleid. Maar minstens evenzeer vraagt dat van ons dat wij in ons dagelijkse leven ieder mens die we tegenkomen zien en behandelen als een mens van waarde. Beeld van God, welke weg iemand ook gaat. En dat we iedereen - als dat kan - noemen bij zijn of haar naam. Opdat allen zich mens kunnen blijven voelen.

Moge de Geest van de Eeuwige ons daarbij helpen.

Agnes Grond